

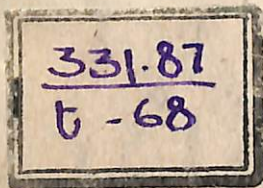
23946

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈՂՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՅԵՔ

ՀԿ(Բ)Կ ՅԵՐԿՈՄԻ ԿՈՒԼՏՊՐՈՊ ԲԱԺԻՆ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆ
ԿՈԼՏՆԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ I ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻՆ ՆՎԵՐ
ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ
ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆՆԵՐԻՑ)

Պ Ե Տ Շ Ր Ա Տ

551.67
Ե-63

ար

15 JAN 2010

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՔ.

ՀԿ(Բ)Կ ՅԵՐԿՈՄԻ ԿՈՒԼՏՊՐՈՊ ԲԱԺԻՆ

18.154
32. Ժ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆ
ԿՈԼՏՆՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ I ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻՆ ՆՎԵՐ
ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ
ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆՆԵՐԻՑ)

ՊԵՏԶՐԱՏ

1933

ՅԵՐԵՎԱՆ

6795-56

Գրա. խմբագիր—Սիրառ. Ա. Արաջյան
Տեխ. խմբագիր—Գ. Զեմյան
Մրբագրիչ—ՈՂՈՒԹ Գրապրոցյան
Հրատարակչ. № 2615
Գլխավոր № 8186 (բ)
Գրավեր № 1443
Հանձնված է արտադրության 11 հունիսի
Ստորագրված է տպագրության 13 հունիսի
Գեղարվեստ. տպարան—Ցերեռան

Տիրաժ 700

ԿԱՏԱՐԵՆՔ ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՄԵՐ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐԸ ՅԵՎ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵ- ՍՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻՋՈՒՄ

«Ի՞նչ ձեռք բերեց կուսակցությունը, իրազործելով հնդամյակը չորս տարում՝ գյուղատնտեսությունը բնագավառում: Իրազործե՞ց արդյոք նա այդ հնդամյակը, թե՞ ձախողման յենթարկեց:

Կուսակցությունը կարողացավ մի ինչ-վոր յերեք տարվա ընթացքում կազմակերպել ավելի քան 200 հազար կոլեկտիվ տնտեսություններ և մոտ 5.000 հացահատիկային և անասնապահական խորհրդատեսություններ, միաժամանակ չորս տարվա ընթացքում 21 միլիոն հեկտարով ընդարձակել ցանքերի տարածությունները:

Կուսակցությունը հասավ այն բանին, վոր կոլարնտեսությունները ներկայումս միացնում են գյուղացիական տնտեսությունների 60 տոկոսից ավելին, ընդգրկելով բոլոր գյուղացիների ցանքի 70 տոկոսից ավելին, վորը նշանակում է հնդամյակի գերակատարումը յերեք անգամ» (Ստալին):

«Ասում են, վոր կոլտնտեսությունների ուղին ճիշտ ուղի յե, բայց նա դժվարին է: Դա մասամբ միայն ճիշտ է: Իհարկե, այդ ճանապարհին դժվարություններ կան: Լավ կյանքը ձրի չի տրվում: Բայց բանն այն է, վոր գրլխավոր դժվարություններն արդեն անցել են, իսկ այն դժվարությունների մասին, վորոնք կանգնած են ձեռք

առաջ, չարժե նույնիսկ լուրջ խոսել: Համենայն դեպս՝ համեմատած այն դժվարությունների հետ, վոր ապրեցին բանվորները 10—15 տարի առաջ, ներկայիս ձեր դժվարությունները, ընկեր կոլտնտեսականներ, յերեխայի խաղալիք են թվում: Այստեղ հանդես յեկան ձեր ճառախոսները և գովեցին Լենինգրադի, Մոսկվայի, Պարկովի, Դոնբասի բանվորներին: Նրանք ասացին, թե նրանք՝ բանվորները նվաճումներ ունեն, իսկ դուք՝ կոլտնտեսականներդ շատ ավելի քիչ նվաճումներ ունեք: Յես կարծում եմ, վոր ձեր հոգեւորների ճառերում նկատվում եր նույնիսկ ընկերական վորոշ նախանձ, թե՛ վորքան լավ կլիներ, յեթե մենք՝ կոլտնտեսական գյուղացիներս ել ունենայինք նույնպիսի նվաճումներ, ինչպիսիք ունեք դուք՝ Լենինգրադի, Մոսկվայի, Դոնբասի, Պարկովի բանվորներդ... Այդ բոլորը լավ է: Բայց դուք գիտեք, թե ի՞նչ են նստել այդ նվաճումները Լենինգրադի, Մոսկվայի բանվորներին, ինչպիսի գրկանքներ են կրել նրանք, վորպեսզի ձեռք բերեն վերջապես այդ նվաճումները: Յես կարող եյի պատմել ձեզ մի քանի փաստեր բանվորների 1918 թվականի կյանքից, յերբ ամբողջ շաբաթներով վոչ մի պատառ հաց չէյին տալիս բանվորներին, ել չեմ խոսում մսի և այլ սննդամթերքների մասին: Այդ չըջանում լավագույն ժամանակներն եյին համարվում այն օրերը, յերբ հաջողվում եր Լենինգրադի ու Մոսկվայի բանվորներին տալ մի ութերորդ ֆունտ սե հաց, այն ել կիսով չափ քուսպ խառնած: Յեվ այդ տեեց վոչ թե մի ամիս, վոչ թե կես տարի, այլ ամբողջ յերկու տարի: Սակայն բանվորները համբերում եյին, չէյին ընկճվում, վորովհետեւ գիտեյին, վոր կդան ավելի լավ ժամանակներ և նրանք վճռական հաջողություններ ձեռք կբերեն: Յեվ ինչ՝ դուք տեսնում եք, վոր բանվորները չսխալվեցին: Դե համեմատեցեք ձեր դժվարություններն ու զրկանքները բանվորների ապրած դժվարությունների ու զրկանքների հետ և դուք կտեսնեք, վոր դրանց մասին չարժե նույնիսկ լրջորեն խոսել» (Ստալին):

«Մենք ձեռք բերինք այն, վոր ոգնեցինք չքավորների միլիոնավոր մասսաներին՝ մտնելու կոլտնտեսությունները: Մենք ձեռք բերինք այն, վոր մտնելով կոլտնտեսությունները և ոգտվելով այնտեղ լավագույն հողից, արտադրության լավագույն գործիքներից, չքավորների միլիոնավոր մասսաները բարձրացան միջակների մակարդակը: Մենք ձեռք բերինք այն, վոր չքավորների միլիոնավոր մասսաները, վորոնք առաջ կիսաքաղց կյանք եյին վարում, այժմ կոլտնտեսություններում դարձել են միջակներ, դարձել են ապահովված մարդիկ: Մենք ձեռք բերինք այն, վոր կասեցրինք գյուղացիների չերապուրումը չքավորների ու կուլակների, ջախջախեցինք կուլակներին, ոգնեցինք չքավորներին՝ դառնալու իրենց աշխատանքի տերը կոլտնտեսությունների մեջ, միջակներ դառնալու»:

«Սակայն դա մեր առաջին քայլն է միայն, մեր առաջին նվաճումը կոլտնտեսական շինարարության ճանապարհին:

Սխալ կլիներ, յեթե կարծեյինք, վոր մենք պետք է վանդ առնենք այդ առաջին քայլի վրա, այդ առաջին նվաճման վրա: Վո՛չ, ընկերներ, մենք չենք կարող կանգ առնել այդ նվաճման վրա: Վորպեսզի առաջ շարժվենք և վերջնականապես ամրացնենք կոլտնտեսությունները, մենք պետք է անենք յերկրորդ քայլը, մենք պետք է ձեռք բերենք նոր նվաճում: Վո՞րն է այդ քայլը. այդ քայլն է՝ բարձրացնել կոլտնտեսականներին, այդ նախկին չքավորներին, նախկին միջակներին ավելի բարձր աստիճանի: Այդ քայլն է՝ ունենոր դարձնել բոլոր կոլտնտեսականներին: Այո՛, ընկերներ, դուք կարձնե՞ք»:

«Մենք ձեռք բերինք այն, վոր կոլտնտեսությունների շնորհիվ բարձրացրինք չքավորներին միջակների մակարդակը: Այդ շատ լավ է: Բայց այդ քիչ է: Այժմ մենք պետք է ձգտենք անելու մի քայլ ևս գեպի առաջ՝ ոգնե-

լու բոլոր կոլտնտեսականներին, նախկին չքավորներին, նախկին միջակներին՝ բարձրանալու ունեորների մակարդակը: Դրան կարելի չէ հասնել, և մենք պետք է հասնենք ինչ գնով ուզում ե լինի (յերկարատև ծափեր): Այժմ մենք ունենք այն ամենը, ինչ վոր անհրաժեշտ է մեր այդ նպատակին հասնելու համար: Այժմ վատ են ոգտազործվում մեր մեքենաներն ու տրակտորները: Մեր հողը լավ չի մշակվում: Բավական է միայն բարելավել մեքենաների ու տրակտորների ոգտազործումը, բավական է միայն բարելավել հողի մշակումը, և մենք կհասնենք այն բանին, վոր յերկու անգամ, յերեք անգամ կավելացնենք մեր մթերքների քանակը: Իսկ այդ միանգամայն բավական է մեր բոլոր կոլտնտեսականներին կոլտնտեսական դաշտերի ունեոր աշխատավորներ դարձնելու համար» (Ստալին):

«Ի՞նչ դրություն գոյություն ունեք, նախքան կոլտնտեսական շինարարության ծավալումը՝ 4 տարի առաջ: Հարստանում, վեր եյին բարձրանում կուլակները: Աղքատանում, քայքայվում եյին չքավորները, ստրուկ դառնալով կուլակներին: Դեպի վեր, դեպի կուլակներն եյին մագլցում միջակները և ամեն անգամ վայր եյին գլորվում, լրացնելով չքավորների շարքերը, ուրախացնելով կուլակներին: Դժվար չէ հասկանալ, վոր այդ ամբողջ իրարանցումից շահում եյին միմիայն կուլակները և թերևս ունեորներից վոմանք: Գյուղի յուրաքանչյուր 100 տնտեսությունից կարելի չէր գտնել 4—5 կուլակային տնտեսություն, 8 կամ 10 ունեոր տնտեսություն, 45—50 միջակ և մոտ 35 չքավոր տնտեսություն: Հետևաբար, գյուղացիական բոլոր տնտեսությունների առնվազն 35 տոկոսը կազմում եյին չքավորները, վորոնք հարկադրված եյին կրել կուլակային ստրկության լուծը» (Ստալին):

«Մեր մեծ ուսուցիչ Լենինն ասել է. «Ով չի աշխա-

տում, նա չի ուտի»: Ի՞նչ է նշանակում այդ, ո՞ւմ դեմ են ուղղված Լենինի այդ խոսքերը: Շահագործողների դեմ, նրանց դեմ, ովքեր իրենք չեն աշխատում, այլ հարկադրում են աշխատել ուրիշներին և հարստանում են ուրիշների հաշվին: Ե՞լ ում դեմ: Նրանց դեմ, ովքեր իրենք ծուլություն են անում և ուզում են շահվել ուրիշների հաշվին: Սոցիալիզմը պահանջում է վոչ թե ծուլություն անել, այլ պահանջում է, վոր բոլոր մարդիկ աշխատեն ազնվորեն, աշխատեն վոչ թե ուրիշների համար, վոչ թե հարուստների ու շահագործողների համար, այլ իրենց համար, հասարակության համար: Յե՛վ յեթե մենք աշխատենք ազնվորեն, աշխատենք մեզ համար, մեր կոլտնտեսությունների համար, ապա կհասնենք այն բանին, վոր 2—3 տարուց բոլոր կոլտնտեսականներին, թե՛ նախկին չքավորներին և թե՛ նախկին միջակներին կհասցնենք ունեորի մակարդակին, այնպիսի մարդկանց մակարդակին, վորոնք ոգտվում են լիառատ մթերքներից և կատարելապես կուլտուրական կյանք են վարում: Այդ է այժմ մեր մոտակա խնդիրը: Դրան կարող ենք հասնել մենք, դրան պետք է հասնենք ինչ գնով ել լինի (ՍՏԱԼԻՆ):

«Մենք, բայլչեիկներս, չեյինք ունենա այն հաջողությունները, վոր ունենք այժմ, յեթե չկարողանայինք կուսակցության կողմը նվաճել միլիոնավոր անկուսակցական բանվորների ու գյուղացիների վստահությունը: Իսկ ի՞նչ է պահանջվում դրա համար: Դրա համար պահանջվում է, վոր կուսակցականները չմեկուսանան անկուսակցականներից, վոր կուսակցականները չամփոփվեն իրենց կուսակցական պատյանում, վոր նրանք չպորձենան իրենց կուսակցականությամբ, այլ լսեն անկուսակցականների ձայնը, վոր նրանք վոչ միայն սովորեցնեն անկուսակցականներին, այլև սովորեն նրանցից:»

«Յես դեմ չեմ, վոր կոլտնտեսություն ընդունեն ընտրությամբ: Բայց յես դեմ եմ, վոր անխափր բոլոր մենատնտեսների առաջ վազեն կոլտնտեսությունների ճանապարհը: Դա մեր, բայլչեիկյան քաղաքականությունը չէ: Կոլտնտեսականները չպետք է մոռանան, վոր վոչ շատ ժամանակ առաջ ինքները մենատնտեսներ են յեղել» (Ստալին):

«Բեզենչուկի ընկերները կոլտնտեսության մեջ կատարած իրենց աշխատանքը համարում են համեստ և համարյա աննշան աշխատանք, իսկ հոգեւորների ու առաջնորդների աշխատանքը, վորոնք յերբեմն յերեք արջինանոց ճառեր են ասում՝ մեծ, ստեղծագործ աշխատանք:

«Անցել են այն ժամանակները, յերբ առաջնորդները համարվում էին պատմության միակ ստեղծողները, իսկ բանվորներն ու գյուղացիները հաշիվ չէին առնում: Ժողովուրդների և պետութայինների բախտը հիմա վճռում են վոչ միայն առաջնորդները, այլ նախ և առաջ և գլխավորապես աշխատավորների միլիոնավոր մասնակցությունը: Բանվորները և գյուղացիները, վորոնք առանց աղմուկի և աղաղակի կառուցում են գործարաններ, հանքահորեր, յերկաթուղիներ, կոլտնտեսութայիններ, խորհրդակցութայիններ, ստեղծում են կյանքի բոլոր բարիքները, կերակրում ու հագցնում են ամբողջ աշխարհին, — ահա թե ովքեր են նոր կյանքի իսկական հերոսները և ստեղծողները»:

«Այս մասին, ինչպես յերևում է, մոռացել են Բեզենչուկի մեր ընկերները: Լավ չէ, յերբ մարդիկ գերազանցատու են իրենց ուժերը, սկսում են պարծենալ իրենց ծառայութայիններով: Այդ տանում է դեպի պարծենկոտութային, իսկ պարծենկոտութայինը լավ բան չէ: Բայց ավելի վատ է, յերբ մարդիկ սկսում են թերազանցատու յերենց ուժերը, չեն տեսնում, վոր իրենց «համեստ», «աննկատելի» աշխատանքն իրոք հանդիսանում է մեծ, ստեղծագործ աշխատանք, վորը վճռում է պատմության բախտը»: (ՍՏԱԼԻՆ)

ՍԵՐ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐԸ ՅԵՎ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵ- ՐՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻՋՈՒՄ

«Վորոնք են չորս տարում կատարած հնգամյակի արդյունքներն արդյունաբերության ասպարիզում:

Հաղթանակ ձեռք բերինք արդյոք մենք այդ ասպարիզում: Այո՛: Ձեռք բերինք: Յեվ վոչ միայն ձեռք բերինք, այլև կատարեցինք ավելի շատ, քան կարող էին սպասել մեր կուսակցութային ամենակրակոտ անդամները: Այժմ այդ չեն ժխտում նույնիսկ թշնամիները:

Մենք մետաղաձուլում՝ յերկրի ինդուստրացման այդ հիմքը չունեցինք: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Մեզ մոտ տրակտորային արդյունաբերութային չկար: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Մեզ մոտ ավտոմոբիլային արդյունաբերութային չկար: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Մեզ մոտ դադգյահաշինութային չկար: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Մեզ մոտ լուրջ, ժամանակակից քիմիական արդյունաբերութային չկար: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Մեզ մոտ ժամանակակից գյուղատնտեսական մեքենաների իրական և լուրջ արդյունաբերութային չկար: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Մեզ մոտ ավիացիոն արդյունաբերութային չկար: Այժմ նա կա մեզ մոտ:

Ելեկտրական եներգիա արտադրելու կողմից մենք կանգնած էինք ամենավերջին տեղում: Այժմ մենք առաջ անցանք առաջին տեղերից մեկը:

Նավթամթերքի ու ածխի արտադրութային կողմից մենք կանգնած էինք վերջին տեղում: Այժմ մենք առաջ անցանք առաջին տեղերից մեկը:

Մենք ունեցինք միայն մեկ ածխամետաղաձուլական բազա Ուկրայինայում, մի բազա, վորը դժվարությամբ էինք յուրա տանում: Մենք կարողացանք վոչ միայն բարձրացնել այդ բազան, այլև ստեղծեցինք մի նոր

ածխամետաղածուլական բազա Արևելքում, վորը կազմում է մեր յերկրի հպարտութիւնը:

Մենք ունեյինք տեքստիլ արդյունաբերութեան միայն մեկ բազա մեր յերկրի հյուսիսում: Մենք հասանք այն բանին, վոր ամենամոտ ժամանակում կունենանք տեքստիլ արդյունաբերութեան յերկու նոր բազա՝ Միջին Ասիայում և Արևելյան Սիբիրում:

Յեւ վոչ միայն ստեղծեցինք արդյունաբերութեան այդ նոր, հսկայական ճյուղերը, այլև ստեղծեցինք այնպիսի մասշտաբով և այնպիսի ծավալով, վորի առաջ նսեմանում են յեվրոպական ինդուստրիայի մասշտաբն ու ծավալը:

Իսկ այդ բոլորի հետեանքը յեղավ այն, վոր կապիտալիստական տարրերը վերջնականապես ու անվերադարձորեն դուրս են մղվել արդյունաբերութիւնից, իսկ սոցիալիստական արդյունաբերութիւնը դարձել է ինդուստրիայի միակ ձեւը *ԽՍՀՄ-ում*» (Ստալին):

«Առաջին հնգամյակի շրջանում մենք կարողացանք կազմակերպել խանդավառութիւնը և վճռական հաջողութիւններ ձեռք բերինք: Այդ շատ լավ է, սակայն այժմ այդ քիչ է: Այժմ այդ գործը մենք պետք է լրացնենք նոր գործարանների և նոր տեխնիկայի յուրացման խանդավառութեամբ ու պափոսով, լրջորեն բարձրացնելով աշխատանքի արտադրականութիւնը, լրջորեն կրճատելով ինքնարժեքը: Այդ է այժմ գլխավորը, վորովհետեւ միմիայն այդ բազայի վրա կարող ենք մենք յերկրորդ հնգամյակի, ասենք՝ յերկրորդ կիսում հզոր վազք կատարել թե՛ չինարարութեան ասպարիզում և թե՛ արդյունաբերական արտադրանքի աճման ասպարիզում» (Ստալին):

ԽՍՀՄ-ՈՒՄ ԱՇԽԱՏԱՆԲԸ ԴԱՐՁԻ Ե
ՓԱՌԲԻ ԳՈՐԾ, ՊԱՏՎԻ ԳՈՐԾ, ՀԵՐՈ-
ՍՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾ

ՄՏԱԼԻՆ

ՇԻՐՎԱՆՔԱԴԵ

„ԱՐԱՐԱՏ“ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ռւբախալի պատեհութիւնն ունեցաւ առաջին անգամ այցելել այդ հռչակավոր գործարանը և մի քանի ժամ դիտել նրա բանվորների յեռանդուն աշխատանքը և խանդավառութիւնը:

Հետաքրքրութեամբ գոհացում տալու համար գործարանի այժմյան դիրեկտոր ընկ. Պատվական Ղազարյանը բարի յեղով ինձ տալու մի շարք թվական տեղեկութիւններ, վորոնք ավելի պերճախոս են, քան ամեն մի բանաստեղծութիւն:

Առաջին հնգամյակի կատարման մեջ «Արարատ» գործարանը բռնել է ամենապատվավոր տեղերից մեկը: Այսպես որինակ, ամբողջ հնգամյակը նա ավարտել է 3 տարի և 8 ամիս ժամանակամիջոցում: Մինչ մյուս գործարաններն իրենց հնգամյակը ավարտում էին 4 տարում, «Արարատն» արդեն իր պլանը լրացրել է 124,4 տոկոսով, այսինքն նախադրված 24,922.000 ռուբլու (1926-27 թվի գներով) փոխարեն մեզ տվել է 30.291.000 ռուբլու արտադրանք:

Յերկրորդ հնդամյակի առաջին ամիսներում նույնպես «Արարատ»-ը ընթանում է առաջին շարքերում: Հունվարից մինչև մայիսի վերջը, այսինքն 5 ամսվա մեջ, պլանով նախատեսված 2,015.000 ռուբլի (26-27 թվի գներով) փոխարեն նա տվել է 2.283.700 ռուբլու արտադրանք, այն է՝ 113 տոկոս:

Բանվորների 100 տոկոսն ընդգրկված է սոցմրցության և հարվածայնության մեջ:

«Արարատ» գործարանը՝ մեր արտաքին առևտրի ծավալման տեսակետից ունի մեծ նշանակություն: Խորհրդային Միությունից Յեվրոպա արտահանվող գինու աստիճանով նա առաջին տեղն է գրավում: Գործարանը, բացի գինուց, արտադրում է կոնյակ, դոշար, վալիում-դոշար, Խաղողի նյութ, զտված սպիրտ և այլն:

Յարիզմի, նաև դաշնակցական կառավարության ժամանակ գործարանը սպասարկում էր պետական չինովնիկների և դաշնակցական «մինիստրների», խմբապետների, ինչպես նաև Հայաստանը «փրկելու համար»

Յեվրոպայից յեկած գեներալների և գնդապետների անձնական հաճույքներին, թեև այդ ժամանակ (Դաշնակցության օրերին) գործարանի արտադրողականությունը չափազանց ընկած էր: Ներկայումս «Արարատ»-ը հանդիսանում է սոցիալիզմի կառուցման գործի կարևոր ազդակներից մեկը:

Ստորև բերված թվերը ցույց են տալիս, թե ինչպես զնալով բարձրանում է գործարանի արտադրությունը, վաղուց մոռացության տալով նախապատերազմյան (Շուստովյան) մակարդակը, մանավանդ դաշնակցականների թվաբանությունը:

Գործարանը տվել է.

1913 թվին	689.000 ա.	արտադրանք, 100 տոկ.
1914 »	374.000 ա.	» 55 »
1920 »	5.000 ա.	» 0,73 »
1921 »	64.000 ա.	» 9 »
1925 »	982.000 ա.	» 137 »
1928—29 թվին	1 000.000 ա.	» 146 »
1929—30 »	1.600.000 ա.	» 178 »
1930—31 »	1.380.000 ա.	» 168 »

Այս մեծ հաջողությունները ձեռք են բերված հարվածայնության և բանվոր դասի մեծ խանդավառության պայմաններում:

Ահա նրանք, լավագույն հարվածայինները: Միջահասակ, համակրելի, ժպտուն դեմքով մի համակրելի յերիտասարդ—Տիգրան Խաչիկյան անունով: Գինու բաժնի առաջավոր հարվածայինը, բրիգադիր և ցեխկոմի նախագահ: Մայիս ամսվա պլանը նրա ցեխը կատարել է 140 տոկոսով: Մի ուրիշը: Կին է, Արեգնազ Ավետիսյան անունով, չէր լցնող ցեխում, վոր իր պլանը կատարել է 114 տոկոսով: Հունիսին նոր գրոհի յե դուրս յեկել, գերադասարման տոկոսը հատկապես շուրժամյին ամսին ավելի բարձրացնելու համար:

Անցնում են մեր առջևով յերեք հաղթանդամ առույգ տղամարդիկ: Տակաոի ցեխի լավագույն հար-

վածայիններն են—Վահան Ավագյան, Հմայակ Սարգսյան և Մանուկ Պետրոսյան: Պլանով նախատեսված 96 տակառի փոխարեն յուրաքանչյուրը նրանցից մայիս ամսին արտադրել է 116 տակառ (127 տոկոս):

Ահա կոնյակի ցեխի ենտուզիաստը—Վահան Ներսեսյանը, դեմքով առույգ, բարձրահասակ 43 տարեկան մի տղամարդ, վոր առաջին իսկ հայացքով համակրանք է ներշնչում գիտողին: Նա մայիս ամսվա իր պլանը կատարել է 122 տոկոսով:

Բոլոր ցեխերում, բոլոր բրիգադներում, առաջավոր հարվածայիններն են: Նրանք մեր յերկրի բոլոր անկյուններումն են, գործարաններում և հանքերում, կոլխոզներում և սովխոզներում: Նրանք պայքարում են հանուն սոցիալիզմի, հանուն ստեղծագործության և յերկրի անընդհատ վերաշինության: Նրանք են, վոր կերտում են նոր կյանքը, նոր աշխարհը, սոցիալիստական աշխարհը:

Դ. ԴԵՄԻՐՋՅԵՆ

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻ ԶԱՐՎԱԺԱՅԻՆՆԵՐԸ

Յերկաթուղին բանում է՝ կնչանակի յերկրի զարկերակը խփում է:

Բայց ի՞նչպես է խփում զարկերակը: Դանդաղ, արագ, ընդմիջումներով, լի ու լի, անխափան—ահա գլխավոր հարցը: Յերկաթուղին իր գնացքներով տանում—բերում է մարդկանց և յերկրի արտադրությունը: Վորքա՞ն է տանում—բերում: Գնացքները, յերկաթգծի պահեստները—յերկրի արյունատար անոթներն են, իսկ արյունը յերկրի գործարանային և գյուղատնտեսական արդյունաբերությունն է: Բանը միայն արդյունաբերություն ունենալը չէ, այլ այն, թե ինչպիսի յերակներ ունի յերկիրը:

Վարպետ Գալուստը, դեպոյի փականագործ, 29 թվից հարվածային, միանգամայն գիտակցում է յերկաթուղու մեծ նշանակությունը: «Պետք է նվիրվենք հիմնարկության, ուրիշ ճանապարհ չկա»—ասում է նա:

Յեվ ինքը «նվիրվել է հիմնարկությանը», ինչպես ինքն է ձևակերպում: Հանգստի ուր չի հարցնում, վոր պետք յեղավ, կգա՞ կաշխատի:

— Դժվար է, ընկեր Գալուստ, կհոգնես:

— Դժվարը չաշխատելն է:

— Միթե՞:

— Յես եղպես եմ տեսնում,—և փականագործը բացատրում է,—յես նկատում եմ, վոր հարվածային

լինելը ավելի հեշտ է, քան չլինելը: Հարվածայինը իրեն դնում է զխցիկալինայի տակ, և դա գործը հեշտացնում է: Անկարգ աշխատանքը հեշտ է գցում գործը, դժվարացնում է: Իսկ գործն ել մեր գործն է, չե՞:

— Կարծում եմ...

— Բոլորին կղարձենք հարվածային, — ծիծաղում է Գալուստը, — մեզ կտեսնեն՝ իրենք ել առաջ կընկնեն:

— Որինակներ կա՞ն:

— Վոնց չէ: Կային աշխատանքից հեռ մնացողներ՝ Յերվանդ Հովհաննիսյան, Արվիկ Յեղիկյան, Արամ Գրիգորյան: Անունն եր աշխատանք, այնպես ուղղեցինք, վոր... Հիմա աշխատում են: Առաջվա 2 ժամվա գործը հիմա մի ժամում կատարում են:

Վերջն ել, ի միջի այլոց, աչքով է անում և ավելացնում է.

— Սուտ հարվածայիններին ել գտեցինք...

Քառասուն յերեք տարեկան է վարպետ Գալուստը, աշխատանքի մեջ գլված, առույգ: Սուր ժպտով նայող աչքերը կարծես ասում են. «Հը, ել ի՞նչ խնդիրներ կան չվճռված, ասա՛՛ վճռենք»:

Բայց բոլորն թանգ է, և վարպետ Գալուստը բարձրանում է չոգեմեքենայի վրա և սկսում գնել վարպետ Պողոսի հետ: Վարպետ են ասում սրանց բոլորին դեպոյում: Յերկու յերիտասարդ խառնվում են գործին և մատները քսելով ինչ վոր մի դետալի, ցույց են տալիս դեֆեկտը: Ո՞վքեր են, ինչ գործ ունեն: Դուրս է դալիս, մեքենավարներն են նույն չոգեմեքենայի:

Գալիս է յերիտասարդ մեքենավարներից մեկը՝ Գալուստ Նիկողոսյանը: Դարձյալ նույն չարածձի ժպտալ: Ներվային է քիչ, բայց առույգ և ուրախ: Այդպիսի տեսքը ձեռաց մատնում է հարվածայիններին: Ախր ինչ է հարվածայինը—դա նախ և առաջ իր գործով վորեվորված բանվորն է, աշխատավորը:

Աշխատանքը վորեւորիչ ուժ ունի, ուրախացնում է:

Ով ուզում է սոցիալիզմի մարդու բնույթն իմանալ, թող ուսումնասիրի հարվածայինի տիպը:

— Ախր, ընկեր Նիկողոսյան, ձեր հարվածայինությամբ ինչ պիտի դուրս գա, — կատակում եմ յես:

— Դուրս գալը թողեք, հլա մի տեսեք ինչ է դուրս յեկել: Այ հենց դիմացի դաշտը նայեք: Քսան թվին յեղե՞լ եք Յերեան: Այդտեղ մարդ եյին սպանում կամ պոռնիկություն անում: Հիմա Մեխանիկական գործարանն է, Կարբիտը և մյուսները: Շինարարությունը լցվել է չորս կողմը: Ահա թե ինչ է անում հարվածայինությունը:

Հետո մտքերի մեջ է ընկնում:

— Հենց եզ դաշտում կոխվ ենք արել դաշնակների դեմ: Վո՞նց չէ: Նավոդէիկ եյի:

— Իսկ պլանն ինչպես եք կատարում:

— Պլանը: Դեռ պլանը ուսյունը չի ուղարկել: Բայց մենք դրան չենք նայում: Վերցնում ենք նախկին ամիսների պլանը և աշխատում գերակատարել: Մեր դեպոն հարվածային է: Դեռ ուզում ենք գերհարվածային դառնանք:

Գծի վրայով մի չոգեմեքենա յե անցնում: Հարվածայինը առանձին սիրով մտիկ տվեց, ինչպես կավալերիստը իր ձիուն. — իմ չոգեմեքենան է, ընկերս է վառում:

— Վո՞նց եք բրիգադներդ իրար հետ:

— Ոհ, շատ լավ: Ընկերս գնալու յեղավ՝ յես եմ գնում ճամբու դնելու, յեկավ՝ հարցնում եմ՝ ինչպես յեկար, պատահար հո չեղավ: Բոլորս այսպես ենք:

Խոսակցության միջամտում է հին մեքենավար Մելիքյան Արմենակը, համամիութենական պարզևատրության արժանացած հարվածային: Խոսակցությունը վճի յե փոխվում: Մելիքյանը պնդում է, վոր յերբեմն չոգեմեքենան չնորոգած ել կարելի յե ճամբա դնել:

— Շատ եք կանոնադրի հետևից ընկնում:

Նիկողոսյանը հանում է կանոնագիրքը, վոր վճռապես արգելում է աննորոգ չոգեմեքենան ճամբա հանել:

լը: Նախատեսվում է պատիժ: Ըստ յերևույթին Մեղք-
յանը աչքի առաջ ունի թեթև, աննշան հիվանդություն-
ները: Բայց Նիկողոսյանը տաքանում է.

— Ախր թեթև, աննշան վնասվածքով չոգեմեքե-
նան ո՞վ է բերում դեպո: Շոգեմեքենան յեկավ դեպո՝
ասել է կարեվոր վնասվածք ունի: Վոչ, ընկեր, պետք
է և կանոնադրքին հետևել և չոգեմեքենային:

Նիկողոսյանը տեխնիկայի կատարելագործման գա-

Ընկ. Ռեաննիսյան Մուշեղ

սախոս է: Վերապատրաստում է ընկերներին:

Իմ ուշադրությունը հետզհետե գրավում է մի շատ
կարևոր հանգամանք: Այստեղ հարվածայինները աչ-
կատում են մի կողմից իրենց հետ տանել մյուս ընկեր-
ներին, և մյուս կողմից լայնացնել, մեծացնել դործը:
Շենքը, տեղը նեղ է գալիս նրանց: Ահա, նայեք, սա
ինչ դարբնոց է, ցույց է տալիս դեպոյի տեսուչը: Պայ-
քար ենք մզում այ են դիմացի շենքը գրավելու, տես-
ները ինչ դուրս կգա:

Իսկ գծի վերանորոգման արտելապետ Ռհաննեսյան
Մուշեղը ուրիշ դանդառ ունի. — այսքան տարի գծի
վարպետ եմ, կարող եյի մեքենավար դառնալ: Մնացի
ու մնացի գծի վրա: — Բա վոնց է լինելու ձեր բանը:

— Վոնց: Մենք ել զոռ ենք տալիս գիծը կատարե-
լագործել, վորքան հնար կա: Պլանով որական մի բան-
վորին 7 չալ է ընկնում, պայմանով վերցրել ենք 8,
իսկ փաստորեն տալիս ենք տասը: Մինչև 31 թիվը մի
չալը 50 կոպեկ էր, 32-ին իջավ 32 կոպ., հիմա 27
կոպեկ է:

Ուժեղ ու առողջ բանվոր է հարվածային ընկ. Մու-
շեղը: Բան չունի ասելու: Նրա մասին փսփսում է ընկ.
Ստեփանյանը. — Մուշեղը միայն ցույց չի տալիս գոր-
ծը, ինքն է անձամբ աշխատում, թե փաստով ցույց տա-
լիս, վոր 2 ժամի գործը կարելի յե մի ժամում անել:
Յեվ սովորում են բանվորները:

Հարվածայնությունը դրել է իր կնիքը կայարանի
աշխատանքների վրա: Նա պայքարում է, ծավալում է
աշխատանքի նորման, դիսցիպլինան կրթում է, վարա-
կում հետամնացներին:

Հարվածայինները ներքևից բարձրացնում են կա-
յարանի գործը: Վերցրել են նախաձեռնությունը և իս-
կապես դառնում են կայարանի տերերը: Տեխնիկայի
կատարելագործման ժամերն արդեն մտել են աշխատան-
քի պարտականությունների ցուցակը — ամեն որ լավ
մեքենավարները, վոր անցել են Լենինականի, Թիֆլի-
սի կուրսերը՝ դասավանդում են: Ինչպես բացատրեց
ընկ. Ստեփանյանը, ամեն բոպե ուշացումը հաջվում է
մեքենավարի վրա մինուտ 5 բոպե, վորով նա իր ամսա-
կան ավանս ստացած 100 թվանշանը ծախսելով՝ հար-
վածայնությունից դուրս է գալիս՝ այս բալային սիս-
տեմը մեծ նվաճումներ է տալիս տեխնիկական նորմա-
վորման մեջ:

— Ընկերներ, ինչ ասենք, ձեր կողմից առաջիկա
համագումարում կոլտնտեսականներին:

— Ասեք, յեթե կոլտնտեսականներն ել հարվածա-
յին դառնան և աշխատեն այնպես, ինչպես բանվորնե-
րը, մենք բոլորս սոցիալիզմի արժանի կառուցողները
կլինենք:

Այսպես ասացին Յերեանի կայարանի հարվածա-
յինները:

Մ. ԶՈՐՅԱՆ

ՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Մեխանիկական գործարանը մեր յերկրի այն կարևոր նվաճումներից մեկն է, վոր ձեռք է բերել խորհրդային իշխանությունը վերջին տարիների ընթացքում, Տեր-Ավետիքյանի հասարակ մեխանիկ. արհեստանոցը մեծացնելով ու զարմնելով ընդարձակ համամիութենական նշանակություն ունեցող մի գործարան:

Մի գործարան, վոր կատարում է վոչ միայն նորոգումներ, պատրաստում է վոչ միայն մեքենաների առանձին մասեր, այլև ամբողջական մեքենաներ—կոնսերվի մեքենաներ, գյուղատնտեսական գործիքներ ու մեքենաներ, ավտո-կլավներ, մատոռներ և այլն:

Մի գործարան, վոր տեղական պատվերներ կատարելուց բացի, կատարում է նաև խորհրդային Միության տարբեր ծայրերից յեկող պատվերները: Ավելին. այն խոշոր, հարյուր հազարների հասնող պատվերները, վոր Միութենական Սոյուզգիրան (Զուկ Միությունը) տալիս էր արտասահմանին, գլխավորապես Գերմանիային, այժմ կատարում է մեր Մեխգործարանը, ազատելով մեզ այդ խնդրում արտասահմանյան կախումից:

Այսքանն արդեն բավական է ցույց տալու, թե ինչ հսկայական նշանակություն ունի Մեխգործարանը մեր տնտեսության համար:

Պլանների կատարումը հունվարից Մեխգործարանը

նում ունենում է ելեվեյներ, այսինքն՝ յերբեմն բարձրանում է, յերբեմն իջնում: Ըստ Առանձին բանվորների՝ պլանների կատարումը, մեջին թվով, կազմում է 115 տոկոս, իսկ գործարանինը, ամբողջությամբ վերց-

րած մոտ 92 տոկոս: Այս հանգամանքը բացատրվում է բանվորական ուժի պակասով:

Այժմ հունիսը հայտարարված է հարվածային ա-միս, և կասկած չկա, գործարանը կծածկի իր այս ճեղքվածքը, քանի վոր բոլոր ցեխերում կատարվում է յեռանդուն սոցմրցում և առանձին բանվորներն առանձին ցեխերում հարվածայնության պայմանագրեր ունեն կնքած միմյանց հետ:

Հարվածայինների այդ թիվը հասնում է 157-ի:

Հիշենք գրանցից մի քանիսին.

1. Պավել Մկրտչյան, 40 տ., ընտանիքավոր բանվոր. զարբնոցի ցեխի վարպետ. պլանը կատարում է 165 տոկոսով: Ամբողջովին տարված է իր գործով: Մեծ

ցանկութիւնն սովորելու և կատարելագործվելու։ Յե՛վ այդ առթիւ ասում ե. «Յեթե գրագետ լինեմ՝ ավելի լավ կսովորեմ, վորովհետեւ գրքեր կկարդամ և կիմանամ տեխնիկայի գաղտնիքները, այսինքն՝ կտիրապետեմ տեխնիկային»։

2. Հովհաննէս Մարդարյան. — Յերիտասարդ, հարվածային. աշխատում ե խառատի ցեխում, ուր և բրի-

ԱՆՇԵՐՄԱՆ
— ՊԱՐՍԱՄՅԱՆ —

գադիր ե. պլանը կատարում ե 138 տոկոսով։ Բանֆա-կի առաջին կուրսի ուսանող ե, բայց այժմ թողել ե բանֆակը, վորպեսզի գործարանին—ընկերներին ոգնի՝ պատվերները ժամանակին հասցնելու։

3. Ալեքսան Պարսամյան և Արրահամ Մնակյան. — Սրանք գործարանի յերկվորյակներն են և կոչվում են «հավի ճուտեր», վորովհետեւ յերկուսն ել ճաճկաստանից յեկել են միասին, միասին յեղել են վորբանոցներում, միասին մտել են գործարան, միասին աշ-

խատում են միևնույն խառատի ցեխում, միևնույն բրի-գադում. — յերկուսն ել հարվածային են և ենտուզիաստ բանվորներ։

Ինչպե՛ս սրանք, այնպե՛ս ել գործարանի հարվածային բանվորների մեծ մասը, կարելի յե ասել, բո՛ւն սեր ունեն սովորելու, կատարելագործվելու։

Յե՛վ գործարանն, իհարկե, հնարավորութիւն կտանրանց՝ իրենց նպատակին հասնելու, վորովհետեւ կադրերի կատարելագործութիւնը գործարանի առաջնակարգ խնդիրներից մեկն ե։

Ինքը՝ գործարանը ևս, մեծ հոռանկարներ ունենալով, ձգտում ե կատարելագործվել և ընդարձակել իր արտադրանքն ու գործունեյութիւնը։

ԱՐԱՋԻ

ԿԱՐՔԻՏԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Յերեանի կայարանի մօտ՝ գլուխ է բարձրացրել սև քարից մի շենք. նրա խողովակից որ ու գիշեր ծուխ է բարձրանում, ու անընդհատ լսվում է հնոցի յեռանդուն բռնոցը:

Դա Կարբիդի գործարանն է, վորը թեպետ մի քանի տարվա պատմութիւն ունի (նա հիմնվել է 1927 թվին), բայց մեր Միութեան մեջ յերրորդ տեղն է բռնում իր արտադրութեամբ:

Բայց ի՞նչ է կարբիդը և ի՞նչ նշանակութիւն ունի նա արդիւնաբերութեան մեջ:

Կարբիդն ստացվում է քարածուխից (կոկսից) և կրից, վորոնք ուժեղ ելեկտրական բոցի, կամ ինչպես ասում են—վոլտայան աղեղի ազդեցութեան տակ միանում են և տալիս են քիմիական մի նոր բաղադրութիւն—կարբիդ:

Կոկսը ստացվում է Դոնբասից, կրաքարը—Դավալ-վից. գործարանում կա մի առանձին հնոց, վորը այդ կրաքարից կիր է պատրաստում:

Սրանք են ահա Կարբիդի գործարանի աղբյուրները, վորոնք Յերեանի հիդրոկայանի եներգիայի ոգնութեամբ միանում են, տալիս այն հրաշալի բաղադրութիւնը—կարբիդը:

Կարբիդը ներկայումս, կարելի չէ ասել, որվա հե-

րոսն է: Չկա մի գործարան, մի արհեստանոց, մի խոշոր շինարարութիւն, վոր կարբիդի կարիք չունենա:

Կարբիդի թանկարժեք մասը նրանից ստացվող գազն է,—ացիտիլենը: Յեթե վերցնենք մի կտոր կարբիդ և վրան ջուր ածենք, իսկույն կնկատենք գոյացող գազի հոսանքը: Ահա այս գազը, միացնելով թթվածնի հետ, (նույնպես գազ), վառում են հատուկ պատրաստած «կարբիդի լամպերի» մեջ, և ոգտագործում այդ տաքութիւնը մետաղների մասերն իրար հետ զոդելու համար: Զերմութեան աստիճանն այնքան բարձր է,—մոտ 4000 աստիճան, վոր նրա մեջ հալվում են բոլոր մետաղները. հենց վոր կարբիդի լամպի բոցն ընկնում է մետաղի կտորների արանքը, նրանց ծայրերն իսկույն հալվում են ու միանում այնպես ամուր, կարծես յերբեք իրարից բաժանված չեն յեղել: Կարբիդի բոցը վոչ միայն կարող է զոդել մետաղի մասերը, այլ և կտրել, բաժանել, յեթե այդ անհրաժեշտ է:

Բայց դրանով չի վերջանում կարբիդի նշանակութիւնը. ներկայումս մեր խորհրդային գիտնականների խոշոր գյուտի շնորհիվ նրանից կարելի չէ ստանալ և արհեստական կաուչուկ: Այդ գյուտը մի ահագին հեղաշրջում է առաջացնում Խորհրդային Միութեան տնտեսութեան մեջ, ազատելով մեզ արտասահմանի կաուչուկի ներմուծումից:

Ճիշտ վոր, կարբիդը հրաշագործ նյութ է...

Մի ուրիշ նորութիւն էլ՝ կաուչուկի ապագա հսկա գործարանը պիտի կառուցվի Յերեանում:

Բայց կարբիդի արտադրութեան համար անհրաժեշտ են հերոսական բանվորներ: Դրանով էլ ապահովված է Կարբիդի գործարանը.—նրա բանվորութեան 70 տոկոսը սոցմըքման մեջ է, իսկ 55 տոկոսն արժանացել է հարվածայինի կոչման:

Մտեք գործարանը. ահա բանվորները, կապույտ ակնոցներն աչքներին, լուրջ և աչալուրջ կանգնած են

վառարանի առաջ, և հետևում են նրա կրակին: Սաստիկ տաք է խփում յերեսներին—3000 աստիճանի տաքություն, բայց նրանք դրանից չեն վախենում: Նրանք յերեք հերթի բաժանված, գիշեր ցերեկ վարում են այդ

Ընկ. Ուլոյան Մանուկ

գլխար ու նուրբ գործը, վորը պահանջում է մեծ ուշադրություն և լարվածություն:

Նրանք միշտ վառ են պահում կրակը, միշտ բարձր—կարբիդի վորակը...

Ծանոթացեք բանվորներին հետ. ահա ձեր առաջ է հնոցավարների բրիգադի ավագ վարպետ Մանուկ Ուլոյանը, նա դեռ 1930 թվին Հայաստանի Կենտգործկոմի կողմից արժանացել է գերհարվածայինի կոչման, իսկ ՀԱՄԽ-ի կողմից—հանրապետական կարմիր տախտակին: Գործարանում նա մի քանի անգամ պարգևատրվել է թե փողով, թե հագուստով. նրա անունը գրվել է Կարմիր տախտակի վրա: Նա ծնվել է 1898 թվին, Կաղզըվանում. 1917 թվին զաղթել է Հայաստան, մասնակ-

ցել է քաղաքացիական կռիվներին, վորպես կարմիր բանակային: Գործարանում աշխատում է նրա հիմնվելու որից: 1927 թվից նա նպաստում է գործարանին նաև իր գյուտերով, վորոնցից մեկն արդեն գործադրվում է:

Ահա և մյուս գերհարվածայինը—Կիրակոսյան Հրաչը: Նա նույնպես աշխատում է գործարանում նրա հիմնվելու որից—կրի մասում: Նա բրիգադավար է 1928 թվից, և հարվածային 1931 թվից: Նույնպես մի քանի անգամ պարգևատրվել է և արժանացել կարմիր տախտակի: Ծնվել է 1902 թվին, Թյուրքիայում—Արմաշում: Գաղթել է պատերազմի տարիներին: 1925 թվից աշխատել է Յերեվանում, սկզբում կրամիտի գործարանում, իսկ կարբիդի գործում—մասնակցում է հիմնվելու որից: Իր աշխատելու ժամանակամիջոցում նա վոչ մի որ պարապուրդ չի ունեցել: Ծնորհիվ Կիրակոսյան Հրաչի լուրջ ղեկավարության, կրի վառարանի գործում մտցրված է խոշոր ապրիտնալացում. առաջ կրի վառարանը լցնում էյին 18 հոգով, այժմ նույն գործը կատարվում է 8 հոգով:

Ինչպես ասացի, այս ընկերները մենակ չեն. նրանք չրջապատված են հարվածային ընկերներով: Սրանց հերոսական ջանքերի շնորհիվ է, վոր գործարանը տարեցտարի ավելացնում է իր արտադրանքը, չնայած մի շարք վոչ բարեհաջող պայմանների: Սկսելով իր գործը 1927 թվին՝ 1500 տոննի համետ պլանով, գործարանը 1932 թվին իր արտադրանքը հասցրել է 2,728 տոնն կարբիդի, իսկ ներկայումս որական տալիս է 10 տոննից ավել. այս տեմպով ընթանալով, տարվա վերջը գործարանն իր արտադրանքը կհասցնի 3000 տոննի:

Ահա այս հերոսական բանվորներն են անչեջ պահում Կարբիդի գործարանի հնոցները:

Անչեջ կրակ կա Կարբիդի հերոսների կրծքում...

Վ. ՆՈՐԵՆՅ

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆ ՈՒ ԻՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Կապույտ մզկիթի մենավոր ու լուռ մինարեթի ճիշտ դիմացը աղմկում է Կարի գործարանը՝ կառուցված վարդապետյն տուֆ-քարից։

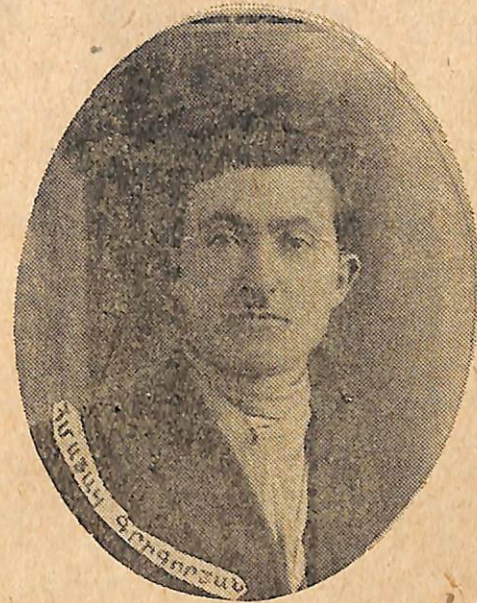
Ընդամենը մի յերկու տարի առաջ, դորչ ու անկերպարան, անկարգ և խառն ի խուռն տնակների և խանութների մի զանգված էր ծածկել այն տարածությունը, վորի վրա այժմ կառուցված է Կարի գործարանի շենքը։

Մաքուր, վարդապետյն գրավչությամբ արտաքին։ Լայն ու լուսավոր պատուհանները անքերթ նայում են կապույտ մզկիթին՝ կարծես զարմացած նրա գոյության վրա։

Դեռ հեռվից լսվում է գործարանի անընդհատ աղմուկը։ Ներս մտնելիս այդ աղմուկը մի առ ժամանակ մարդուն դնում է արտասովոր վիճակում, իսկ ապա կամաց-կամաց նա դառնում է սովորական և ընտանի։ Լայն պատուհաններից և ապակեծածկ առաստաղից ներս խուժող առատ լույսը վողողում է մարդկանց ու մեքենաները, աշխատանքն ու աղմուկը...

Կարի գործարան։ Այս տարի լրացավ նրա գոյության տասը տարին։ Շատ ուսանելի յե նրա կարճ պատմությունը։ 1923 թ. մայիսի 1-ին, աշխատանքի բորսայում ցուցա կադրված 7 գործազուրկներ, գորացրված՝ նախկին կարմիր բանակայիններ, կազմակերպում են կարողների մի

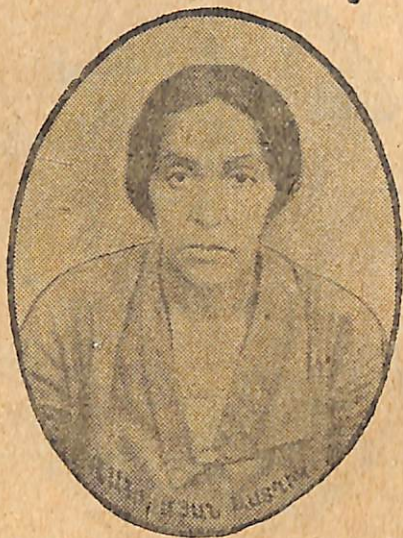
կոլեկտիվ—արտել։ Կարի մեքենաների և այլ պարագաների մի մասը հայթայթում են իրենք՝ կոլեկտիվի անդամները, մի մասն էլ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի ատը։ 1924 թվին կոլեկտիվն ընդարձակվում է, աշխատողների թիվը հասնում է 60 հոգու...

Յեւ այդպես, տարվե տարի... Իսկ այս տարի, իր գոյության տասնամյակին, Կարի գործարանը հանդիսանում է մեր թեթև արդյունաբերության լավագույն ձեռնարկներից մեկը՝ 700-ից ավելի կադրային բանվորներով և ամսական 5-7 հարյուր հազար ուրբլու արտադրանքով։ Նեղ, տնայնագործական, պրիմիտիվ աշխատանքի ձևերից սկսելով՝ Կարի գործարանը արդեն գործարան է բառիս լայն իմաստով, տեխնիկական և աշխատանքային իմաստով, գործարան, վոր իր արդֆինպլանները կատարելու և գերակատարելու լավագույն օրինակ-

ներ է դրել: Ճիշտ է, նա ունեցել է նաև թերակատարումներ, ճեղքվածքներ, սակայն հիմնականում՝ նա յեղել է իր արդ. Փինպլանները պատմով կատարող գործարաններից մեկը Յերեվանում: Հենց դրա համար գործարանը 1931 թվին արժանացել է կարմիր դրոշի շքանշանին:

Այս տարվա առաջին քառամսյակում գործարանն ունեցավ պլանների թերակատարումներ: Սակայն աչ-

խատանքի կազմակերպմամբ, սոցմրցման և հարվածայնության ծավալմամբ, այս, յերկրորդ քառամսյակում վոչ միայն կատարվում է գերակատարվում է պլանը, այլ և լրացվում է այն ճեղքվածքը, վոր առաջացել է առաջին քառամսյակում:

Մայիս ամսին՝ նախատեսված բանվորական ուժի 95 0/0-ով՝ ամսական պլանը կատարված է 105, 2 0/0-ով:

Գործարանի նոր գիրեկտորը՝ ընկ. Առաքելյանն ամենայն հաստատակամությամբ և բայլչեիկյան վճռակա-նությամբ պնդում է, վոր այսուհետև կարի գործարանը չի ունենալու պլանի թերակատարումներ:

Կարի գործարանը, ինչպես մեր լայնածավալ, մեծ,

խորհրդային յերկրի բոլոր գործարանները, ունի իր հե-րոսները, իր լավագույն հարվածայինները, վորոնց պետք է ճանաչի մեր յերկիրը: Ահա այդ լավագույնե-րից մի քանիսը:

Ընկ. Հմայակ Գրիգորյան.—23 տարվա բանվոր է. կարի գործարանում աշխատում է արդեն 10 տարի, 1931 թվից առաջ է քաշված, վորպես ցեխի վարիչ: Ընկ. Գրի-գորյանի ցեխը իր պլանները կատարել է 185 0/0-ով, 1932 թվին 152 0/0-ով: Ընկ. Գրիգորյանը պարգևատրվել է մի քանի անգամ: Նրա մասին մի քանի թղթակցություն-ներ են լույս տեսել մեր մամուլում: Ընկ. Գրիգորյանը կուսակցության անդամ է 1930 թվից: Նա պատմով կա-տարում է իր՝ կոմունիստի ավանդադրային դերն ար-տադրության մեջ:

Ընկ. Աստղիկ Ղախրամանյան.—Որինակելի բանվո-րուհի, գործարանում աշխատում է 1923 թվից: Իր հար-վածային աշխատանքի համար պարգևատրվել է, անու-նը բարձրացվել է կարմիր տախտակին, նրա լուսանկարը լույս է ընծայվել մեր մամուլում: Ընկ. Ղահրամանյանը իր պլաններն ավարտում է գերակատարումով, հասցնե-լով 110 0/0-ի:

Յեվ այսպես շատ շատերը:

Կարի արդյունաբերությունը, պատրաստի հա-գուստների արտադրությունը մեզ մոտ շատ նոր է: Առաջին գործարանը հիմնվել է 1923 թվից: Սակայն այն ժամանակ և հետագա մի քանի տարիներում նա գործա-րան չեր, ավելի շուտ արտել եր, իսկ հետագայում վե-րածվեց գործարանի և մի քանի տարում դարձավ մեր թեթև արդյունաբերության կարևոր ձեռնարկներից մեկը:

Այդ գործի կազմակերպումը շատ բանով պարտական է այն հերոս բանվորներին, վորոնք գործարանի կազմա-կերպման սկզբից և շարունակաբար բայլչեիկյան հերո-սությամբ առաջ են մղում նրան:

ՍԻՐԱՍ

ԲԵՂՄՆԱՎՈՐՎՈՂ ՅԵՐԿԻՐԸ

Բարձր ժայռի կատարին կանգնել եր Սաֆարն ու գլխում եր գլխի Չանգուլի ընթացքը: Գետը դարերով կուտակած իր մոլեգնությամբ զարկվում եր ժայռերին. յերբեմն պոկում մի քանի փթած մամուռ, կամ մի փխրացած քարի կտոր ու կարծես ինքն ել հոգնած իր խենթությունից, չարածձի մանկան պես գնում եր կորչելու հեռուներում:

Սաֆարը նայում եր ժայռի ահռելի բարձրունքից դեպի ներքև, ինչ վոր մտածում՝ և ելի սուլոցով դառնում եր դեպի իր վոչխարներն ու ալձերը, վորոնք թռչկոտում էյին արոտից-արոտ, յերբեմն ել ժայռերի ծայրերին մի կտոր խոտ պոկելու ցանկությամբ:

Չանգուն հռդալով թռչկոտում եր աննպատակ ու անողուտ:

Հսկայական տարածության հողամասեր նույնպես աննպատակ ու անողուտ տոչորում էյին արեվի տապից:

Սաֆարը նույնպես հսկում եր կուլակ թորգոմ Ղուկասյանի վոչխարների հոտին, սպառելով իր յերիտասարդական յեռանդը: Այսպես եր դեռ այն ժամանակ յերբ բայլչեիկյան տեխնիկան չեր հաղթել տարերքին:

Այժմ 1933 թիվն է:

Սաֆարը դարձյալ Չանգուլի ափին է:

Բայց այլեվս չկա անմատչելի բարձրաբերձ ժայռ:

Նա իր հպարտ գլուխը խոնարհել և և չըթունքներով զիպչում է Չանգուլի ափերին:

Չ'կան վոչխարի հոտերը, նրանք գնացել են արոտալից վայրերը. կուլակ Ղուկասյանը կոլեկտիվացման հիման վրա ջախջախված է, բայց նա քանի վոր դեռ իր դասակարգի հետ միասին ամբողջովին չի վոչնչացված

Ընկ. Շաֆարյան Սաֆար

առամների անգոր կրճատցով և նայում Սաֆարի ես նոր գործին:

Սաֆարի գործը միլիոնների գործը, իրոք նոր և ու ալչեցուցիչ:

Սաֆարը լծված է Քանաքեռզեսի կերտման գործին: Քանաքեռզեսի առաջ իր խոր կուրծքն է բացում անհիշելի ժամանակներից կարծրացած ժայռերը և ինչպես բաց չանի, յերբ այդ բանը ցանկանում է Սաֆարը ու Սաֆարների ղեկավար բայլչեիկյան կուսակցության պողպատյա կամքը, և ինչպես բաց չանի յերբ Քանաքեռզեսի հարկավոր է սոցիալիստական Յերեվանին, Ուրհրդային

Հայաստանի, ավելին—յեղրայրական Անդրկովկասին՝ ելեքորոկայանների Անդրկովկասյան դաշինքը գլուխ բերելու համար:

Կարբիտը,—2-րդ Կարբիտը, ծրագրվող կառուցուկի գործարանը, Դավալվի ցեմենտի գործարանը և այլ շատ ու շատ գործարաններ սրտատրոփ սպասում են Քանաքեռի ելեկտրական համբույրին, կենսատու մերձեցումին, բեղմանվորելու համար մեր յերկրում դարեվոր նինջով սմուլ մնացած հարստություններին:

Մաֆարը լավ է գիտակցում այդ բանը: Դրա համար ել նա իր ապրիլ ամսվա պլանը կատարել է 122 տոկոս, իսկ մայիսին 124 0/0-ով:

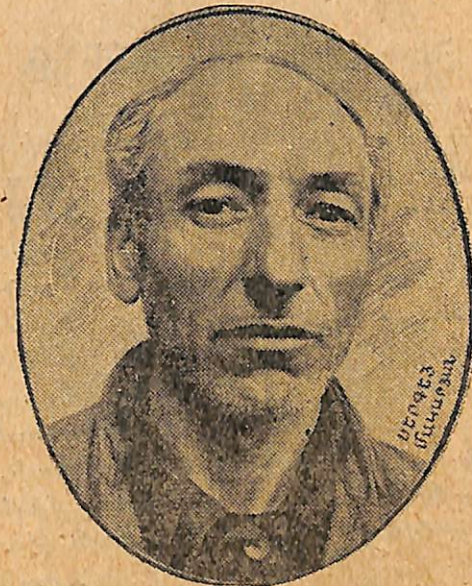
Նրա 12 հոգինոց բիրգադան հող է փորում. նրանք Քանաքեռիսի ամենալավ հողափորներն են, նրանց բիրգադայում վոչ մի դժբախտ դեպք չի յեղել, վորովհետև բոլորը գիտեն—թե ինչպես պիտի դարկել ըլունկը, գիտեն թե յերբ է փլվելու, ջարդված ժայռը և այլ շատ մանրամասնություններ. նրանք իրենց ձեռքի տակ յեղած տեխնիկական միջոցներն ոգտագործում են լրիվ:

Այն ժամանակ, յերբ Արեշատյանի բիրգադում 8 մարդ է աշխատում մի վագոնետկայի վրա, Մաֆարի բիրգադում յերեք հոգի յեն աշխատում և դրա համար ել նրա բիրգադում յուրաքանչյուր անդամին ամսական աշխատավարձ է հասնում 180-ից մինչև 300 ո.:

Մաֆարը դեռ 1928 թվից վերացրել է իր անդրագիտությունը և այժմ կարդում է «Խ.Հ.» ու «Հարվածային Բանվոր» թերթերը:

Բայց այդ բավական չէ—նա սիրել է Քանաքեռիսը, նա ուզում է մասնակցել Քանաքեռիսի հետագա բոլոր պոռոցներին, դրա համար հարկավոր է կիրառել առաջնորդի ցուցմունքը՝ «տիրապետել տեխնիկային»: Այս բանն ել լավ է հասկացել Մաֆարը, դրա համար ել նա ելեկտրո-տեխնիկական տիրապետող խմբակի ամենաակախի և առաջավոր սովորողն է:

Յեվ ահա, յերբ սաֆարների հարվածային աշխատանքով 1934 թ. կ'գործադրվի Քանաքեռիսը ընկ. Մաֆարը, Զանգույի ափերի ու ժայռերի ծերպերի նախկին հովիվը, բայլչեիկյան կամքով ձեռքի մի շարժումով չուռ կ'տա ելեկտրական կոճակը ու նրան՝ նախկին հովիվին կհպատակվեն տարերքը, գիժ Զանգուն կյենթարկվի նրա կամքին ու կյանք կառնեն կաճեն ու կգարդանան մեր յերկրի բեղմնավորված ընդերքները:

Մխաթոտագործարանի հարվածային Սերգեյ Մակարյան

Ա. ՏԵՐ ՀՈՎՆԱՆՅԱՆ

ԺԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Մեր յերկրի գործարանային ընտանիքի թափ առած վերելքում ակնառու տեղ ունի ծխախոտի գործարանը: Բավական է թեկուզ թուղթիկ ակնարկ նետել թվերի դեպի վեր յելնող աստիճանին, դրանում համոզվելու համար: Այն ժամանակ, յերբ ժառանգություն ստացված «Հայկոպ Արամազդ» — ծխախոտի գործարան կոչվող խզճուկ այդ թղթուկն ունեւ 9 բանվոր 2 լցնող մեքենայով, 1925—26 թ. արդեն թուիչք է կատարում, արտադրելով 24 ու կես միլիոն գլանակ. 30 թվին հասցնում է 171 միլիոն գլանակի և 14 հազար կիլո ծխախոտի, իսկ այս տարվա պլանը նախատեսել է 6 հարյուր միլիոն գլանակ և 20.000 կիլո ծխախոտ: Աճման նույն թափն ունի և բանվորության կազմը: Մինչդեռ բանվորության թիվը 9-ից 25—26 թվին հասնում է 27-ի, իսկ այս տարի 190 հոգի յե: Նախկին յերկու լցնող մեքենայի փոխարեն յերկարաժուռ կորպուսներում բզդում ու զգրդում են 22 լցնող և 25 գիլգային մեքենաներ, 3 դարսող ագրեգատ, 2 ծխախոտ կոտորող մեքենա, 3 տոկարների դադգյա՜հ և շատ ուրիշ մեքենաներ: Գործարանի արտադրության ծավալման հետ միատեղ անընդհատ ծավալվում ու խորանում է բանվորների մեջ տեխնիկային տիրապետելու, հմտանալու աշխատանքը: 1925—26 թվականին մեկ որում 2.598 գլանակ լցնող բանվորը 30 թվին լցնում է 6,474 գլանակ, իսկ այս տարի արդեն 15,167 հատ՝

Իրագործելով առաջնորդի հիմնական լոզունգը տեխնիկան յուրացնելու բնագավառում:

Որինակելի այս վերելքում հիմնական դեր ունեն գործարանի հիմնադրման որից ծանրությունն իրենց ուսերին առած և հետադայում շարքերը խտացնող բան-

Ընկ. Աղավնի Մելիֆյան

վորների կուռ, միասնական ընտանիքը, վորոնք լծված մեղվաջան այդ աշխատանքին հոգացել են յուրաքանչյուր պակասի համար, խինդով ու բերկրանքով են լցվել ամեն մի հաջողությունից:

Ահա մեկը նրանցից: Համեստ ու բարեհամբույր պարզ մի ընկեր: Նա գործարան է մտել 24 թվից, նա յեղել է ամեննաակտիվ աշխատողը գործարանի կուռակցական և հասարակական կյանքում, նա յեղել է ծավալման թափի կայուն հենարաններից մեկը: Դա Գեղամ Մխիթարյանն է, բանվորների իրենց ծոցից դուրս յեկած առաջ քաշված դերեկտորը:

Պատեցեք ցեխերը. ամեն տեղ կհանդիպեք այդ կորի-
ֆեյներին:

Սերյոժա Մակարյանը. Լցնող և գիլգային ցեխի
վարիչ, վոր այդպես էլ Սերյոժա յե մնացել իր ընկեր-
ներէ համար, 54 տարեկան է, 40 տարւա բանվորական
ստաժով: Անցյալում Թիֆլիզում մասնավոր գործարա-
նատերերի քմահաճույքներին յենթակա, սակայն չի
ընկճվել: Քսան տարեկանից մտել է ՍԴ-ի շարքերը,
ակտիվ մասնակցութիւնն է ունեցել գործադուլներին:
18 թվից հիսաթափվելով ՍԴ-ից, հեռացել է և այժմ
կոմ. կուսակցութեան թեկնածու յե: Հասարակական բո-
լոր աշխատանքներին ակտիվ մասնակցում է. 30 թվից
Քաղխորհրդի անդամ է, իսկ 31 թվից արժանացել է աշ-
խատանքի հերոսի կոչմանը:

Մելիքյան Աղավնին յեվս հիմնադրման որից գործա-
րանում յեռուն աշխատանք է տանում: Տեսակավորման
ցեխի կուսկազմակերպիչն է, խմբկողի նախագահը, հար-
վածային բանվորուհու պատվավոր կոչումով: Համաշ-
խարհային պատերազմի զոհերից է նա՝ Յերեւան վա-
խած: Անգրագետ է յեղել, սրան-նրա դռանը, ոֆիսնե-
րում սև աշխատանքով քարչ է տվել իր գոյութիւնը:
22 թվից գործարան է մտել, մերվել է այդ մեծ ընտանի-
քում, վերացրել է անգրագիտութիւնը և այժմ տեսա-
կավորման ցեխի պատի թերթի խմբկողի որինակելի ղե-
կավար է: Յերբ փորձեցի զուգահեռ անցկացնել նրա
անցյալի և նոր կյանքի մեջ նա, ներքնապես մի տեսակ
վոստնեց, ասես անցյալի հիշողութեան հարվածից ցնց-
ված:

— Աղջիկս սովից մեռավ, տղես վորբանոցից գողա-
ցա վոր նա յեւ չ'մեռնի: Հիմի իմ կյանքը ուրախու-
թիւնն ա, յերեսեքս սովորում են, լազեր են գնում, ինքս
սանատորիա յեմ գնացել:

Շատ են նրանք, յերկար է այդ շարքը և թվերը
պերճախոս են: 1933 թիվը միայն բաղական է այդ պատ-
կերը տալու համար: Առաջին յեռամսյակում 160 բանվո-

րից և 25 աշակերտից 106-ը ընդգրկված են յեղել սոց-
մբջման և հարվածայնութեան շարքերում, իսկ ընդամե-
նը մեկ ամիս անց, 185-ի յե բարձրացել այդ թիվը,
աննշան բացառութեամբ ընդգրկելով ամբողջ գործա-
րանը:

Սակայն գործարանի և նրա արտադրութեան հե-
տագա ծավալումը պայմանավորված է շենքով: Մոտիկ
ժամանակ, ոգոստոս ամսին փոխադրվելով գործարանի
նոր շէնքը՝ իր տեխնիկական բոլոր հարմարութիւննե-
րով, այդ հնարավորութիւնները ընդարձակվում են,
վորին սպասում են բոլոր բանվորները, անհամբերու-
թեամբ իրենց յեռանդի առավելագույնը հրապարակ բե-
րելու համար:

Ա. ԽԱՆԴԿԱՐՅԱՆ

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ԴԱՐԻ ՄԱՐԴՈՒՆ- ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ՎՈՏՔԵՐ.

Հին եր Յերեմիանը և փոչոտ, ինչպես ամեն մի հնո-
տի: Բայց նա անընդհատ մաքրվում է և անընդհատ նո-
րոգվում: Յեվ տասնյերեք տարվա խորհրդային կյան-
քից հետո, այսօր նա ել է անձանաջելի, ինչպես ամեն
ինչ մեր յերկրում: Մի ծայրում դարերով իր դեմքը
չփոխող ալեգորիդի դադաների տեղ լայնանիստ գործա-
րաններն են բուսել և ճահիճների գորտերի անդուրեկան
կռկռոցի տեղ մեքենաների ուրախ խլրտյունն է բռնել.
մյուս ծայրում՝ հին սեմինարի կակարտավոր խաղաղու-
թյանը փոխարինել է բարձրագույն դպրոցների յերիտա-
սարդ աղմուկը, կենտրոնը գրավել են վողջ յերկրին սպա-
սարկող հիմնարկները: Յեվ յերբ այսպես յեղավ բան-
վորների, աշխատավորների, ուսանողության բազմա-
հազար մասսան պահանջեց փոխադրական արագ միջոց:
Ելեկտրական դարի մարդուն, ելեկտրական վոտքեր—
Տրամվայ:

Պրոլետարական պետության մեջ ամեն ինչ պրոլե-
տարիատի և աշխատավորության համար է, այս սկզ-
բունքին հավատարիմ խորհրդային իշխանությունը
Տրամվայ տվեց Յերեմիանին:

Պրոլետարական պետության մեջ ամեն ինչ պրոլե-

տարիատի և աշխատավորության համար է—բայց և ա-
մեն ինչ նրանց միջոցով. ընդհանուրի այս գիտակցու-
թյամբ են լծված նաև մեր պրոլետարիատի և աշխատա-
վորության մի ջոկատը հանդիսացող Տրամվայի 450
բանվոր-աշխատավորները և այդ է պատճառը, վոր նը-

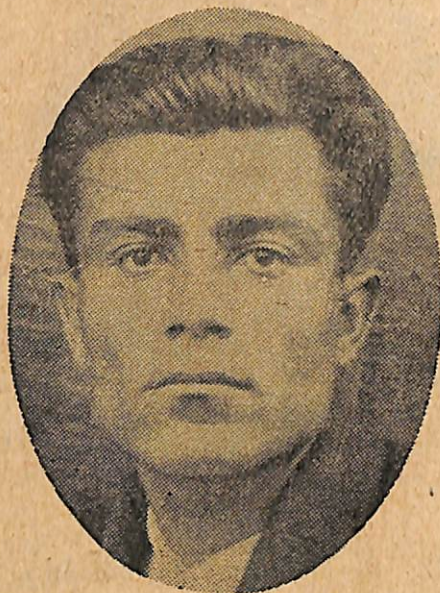

Ընկ. Ուլիխանյան Ալեքսանդր

րանք իրենց աշխատանքի ասպարիզում յերբեք պլանների
ճեղքվածքներ չեն տալիս: Ծրագրված 8 վազոնի փոխա-
րեն այժմ 16 վազոն է աշխատում Յերեմիանում, իսկ մինչև
տարվա վերջը 27-ը կաշխատի. մինչև հունիսի 1-ը փո-
խադրված է 3 միլիոն մարդ, վորով փոխադրման պլանը
գերակատարված է 15 տոկոսով. վազոն կիլոմետրի ար-
ժեքը 9 ուլբուլուց իջեցված է 1 ու 20 կոպեկ: Մինչև տարե-
վերջը կ'ստացվի 2 ելեկտրագնաց, վորով հնարավոր
կ'դառնա գիշերները Տրամվայի յերթեկության դադարի
ժամանակ ապրանքների փոխադրում կատարել Տրամ-
վայի գծերով, այդպիսով հսկայական չափերով արա-

դացնելով բեռնաշրջանառութիւնը, եժանացնելով փոխադրութիւնը, վերջ տալով փոխադրական դժվարութիւններին:

Տրամվայի բանվորներից 110 հոգի հարվածային կոչման տեր են, պետք է ծանոթանալ նրանց՝ մեր որերէ հերոսներին: Ահա նրանք:

Ընկ. Մանուկյան Մանուկ

Ռւիթսանյան Ալեքսանդրը.— 35 տարեկան աշխատանքի ստաժ ունի «Դիադյա Սաշան» ինչպես կոչում է ին նրան Հայկինոյում կամ «պապաշան» ինչպես Տրամվայի աշխատողներն են անվանում: 11 տարեկան հասակից նա սկսել է իր աշխատանքը, իբրև փականագործի աշակերտ: Ապա անցել է Նավթ-արդյունաբերութեան, Թիֆլիսի տրամվայի, Յերեվանի Ռադիոյի և հեռախոսի սարքավորման աշխատանքների բովով:

Յերեվանի հեռախոսի անցկացման ժամանակ հա-

տուկ հարմարութիւններ ստեղծեց, վորոնք ռացիոնալիզացիայի յենթարկեցին գործը և մինչև այժմս ել գործադրվում են. իր արժեքավոր աշխատանքների համար 1929 թ. պարգևատրվել է աշխատանքի դրոշի շքանշանով, իսկ 1930 թ. արժանացել է աշխատանքի հերոսի կոչման, առաջ քաշվելով Հայկինոյի դիրեկտորի տեղակալի պաշտոնով, այժմս ել Յերեվանի Տրամվայի դիրեկտորի տեղակալն է. նա դեռ 1903 թվից կուսակցութեան անդամ է, վորի համար և բազմաթիվ անգամ բանտ է դրվել ու արսորվել ցարի կառավարութեան կողմից: Նա իր կյանքը մաշել է հանուն պրոլետարիատի հաղթանակի, բայց նա մեր որերում իրան ծեր չի համարում և բայլչեիկյան յեռանդով աշխատում է: Ինչ տեղ մի դժվար գործ պատահի— ասենք թե տրամվայի վագոնը դժից դուրս է ընկել, մեքենայի կապըրիզը բռնեց պապաշան՝ չնայած իր ֆիզիկական պակասութեան, վորը յերկարամյա բանտերի պարգևն է, (մի վտռըր թուլացել է) թեվավորի պես կ'հասնի և հորդորելով, սաստեկով, անձամբ գործին կպչելով դժվարութիւնները կ'հաղթահարի: Պապաշան սոսկ աշխատող չէ, այլ գործի հոգին, նա աշխատանքի կենդանի դրոշակ է և այդ է պատճառը, վոր իր հետ աշխատողները այնպես սիրում և հարգում են նրան:

Մանուկյան Մանուկ.— Յերիտասարդ անկուսակցական բանվոր է սա, յեղել է կոշիկ սրփող, կոշկակարի, հյուանի աշակերտ. ահա 10 տարի յե, վոր հյուան է, հիմա ել առաջ է քաշվել, վորպես տղանապետ: Բանֆակը ժամանակավորապես թողել է՝ քրտադրութեան շահը ի նկատի ունենալով:

Նա հնարել է մի մեքենա, վորով սվաղն ու՝ ծեփը— գաջի և կրի վեր հանելը դեպի շենքի բարձր հարկերը չափազանց հեշտացնում է, այս գյուտը տրամվային տվել է 3000 ռուբլու խնայողութիւն:

Ամեն ինչ պրոլետարիատի և աշխատավորութեան համար, բայց և ամեն ինչ նրանց միջոցով՝ Կոմկուսակցութեան ղեկավարութեամբ՝ այս նշանաբանին անդամական կերպով հետևում են Տրամվայի հարվածային բանվորները:

ԱՐՄ. ԹԱՄԱՋՅԵՆ

ԿԱՆՍԵՐՎԱԻ ՏՈՒՓԵՐԸ ԳԼՈՐՎՈՒՄ ԵՆ

Հենց այստեղից՝ դարպասի մոտից սկսվում է Կոնսերվի գործարանի թնդացող առօրյան։

Ներսես մտնում բակ։ Քո առաջ բացվում է ընդարձակ մի տարածութիւն՝ տեղ-տեղ փոքրիկ ծաղկանոցներով, կանաչներով, վեր փնջած ծաղկի նման դարդաւում են բակի թարմ, յերիտասարդ կուրծքը։ Գործարանի հին ու նոր շէնքերի հսկա կորպուսները վեր են խոյացել յերկնքի կապույտում։ Հին շէնքերի պատերը գունատվել, գորշացել են։ Ասես ել հրապույր չունեն։ Նորերը գունեղ քարերից են՝ ճերմակ, վարդագույն, կապույտ։ Դրանից է, վոր արեւի վոսկէջրած շողերն ամեն առաւոտ շուտ են գրկում նրանց վերեւի հարկերը, և յերեկոներն ել բաժանվում են դժվարությամբ, կարոտից հոգնած, թուլացած թեւերով...

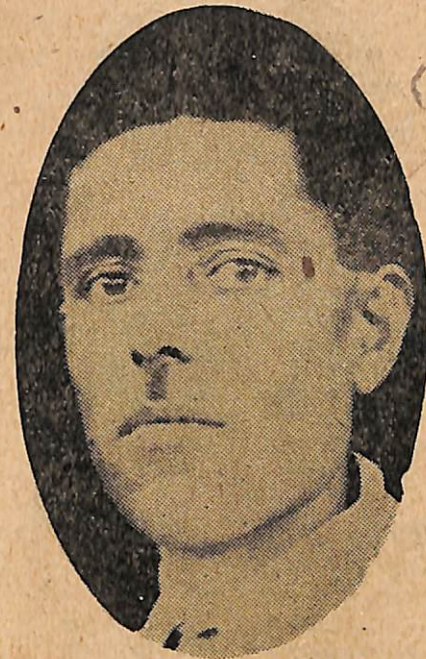
Շէնքերից մեկը դեռ չի ավարտված։ Նրա ամենավերեւի հարկում դեռ չարում են վարպետները։ Արդեն պատրաստ է առաջին հարկը, յերկրորդ հարկը։ Յերևի յերրորդ հարկ ել կլինի։ Գուցէ և չորրորդ։ Ո՞վ կիմանա սկիզբն ու վերջը, քանի դեռ չարում են անընդհատ, անդադրում...

Գործարանի մոտով ձգվում են տրամվայի չորս ռելսերը։ Ամեն օր տրամվայներն անցնում են գրնդոցով,

ռելսերը շաչում են զվարթ զարկերով։ Բանվորական թաղը թնդում է յերկաթեղեն կարոտից։

Մտնում ենք գործարան, ձուկ վերամշակող ցեխը։ Վոր կողմն ել վոր գնում ենք՝ ձկան հոտ։

Ծանոթանում ենք՝ մի շարք հարվածայիններին— Վաղարշակին, Մամիկոնին, Փայլակին... նրանք շատ հաճախ մինչև ուշ յերեկո մնացել են մեքենաների մոտ,

Ընկ. Վաղարշակ Թառոյան

կարգի բերել դրանց ջարդվածքը, պակասը... Նրանք լավ են գիտակցել, վոր աշխատանքը պատվի, հերոսության ու անձնվիրության գործ է և դրա համար ել թույլ չեն տալիս, վոր կուս. Յերկոմի փոխանցիկ դրոշն իջնի Կոնսերվի գործարանի ճակատից։

— Քանի մենք կանք այստեղ, նա պետք է փողփողալ յոյնտեղ, գործարանի ճակատին, — այդպես է յերգվում...

ամեն մի հարվածային: Այդ են վկայում նաև նրանց խնդուն ու ջերմ հավատով լի աչքերը...

Այդ հավատից է, վոր Կոնսերվի հաղարավոր տուփեր այնպես չարածճի կշկչոցով ամեն ուր գլորվում, գնում են շարվելու բանկոտանների ու գյուղկոտանների դարակներում, վորպեսզի հետո յեւ դարգարեն յերկաթի ու դաշտերի հերոսների ճաշի սեղանները:

Թիթեղի ցեխումն ենք, վորի վարպետն է Վաղարշակ Թառոյանը: Միջահասակ, բարալիկ, չոր-չոր դեմքով

ճարդ է նա: Սկզբում յեղել է ուղին գցող, կատովչչիկ, բրահովչչիկ և այդպես վեր՝ մինչև ցեխի վարպետի պաշտոնը:

Մեծ գործ է կատարել Վաղարշակը ռացիոնալիզացիայի բնագավառում: Շտամպ մամուլը վերասարքավորել է այնպես, վոր այժմ 1 թիթեղից 24 կափարիչ է ստացվում, առաջվա 20-ի դիմաց... Այդ ռացիոնալիզացիան միայն մեկ սեզոնում 16.000 ու խնայողություն է տալիս: Վաղարշակի մտցրած մի ուրիշ ռացիոնալացման հետևանքով բանուժի կրճատում է կատարվում, որեկան 30-40 կիլո բենզին տնտեսվում. վերացվել են հա-

ճախակի կրկնվող պարագուրդները: Վաղարշակը մի շարք անգամ պարզեցնում է, բարձրացվել կարմիր տախտակին, ստացել գերհարվածային տոմս: Ընտանիքն ապրում է մի լուսավոր, արեվոտ սենյակում: Ամսեկան 250 ու աշխատավարձ է ստանում, կնոջ ու յերեխաների հետ հաճախ կինո և թատրոն է գնում:

1932 թվից Վաղարշակը պրոլետարիատի ավանգարդի՝ լենինյան կուսակցության շարքումն է:

Մնդուն ժպտով մեզ է դիմավորում հաղթ կազմվածքով մի յերիտասարդ: Բանջարեղենի ցեխի կոմսոմոլի բջիջի՝ մի քանի անգամ վերընտրված քարտուղարն է դա—Մամիկոն Խաչատրյանը: «Հոգի տղա յե Մամիկոնը»՝ ինչպես ընկերներն ասին նրա մասին: Բարի դեմք, խելացի, մտածող աչքեր ունի: Հենց առաջին զրույցից տարվում ես նրանով: Աշխատում ու ցեխը դեկավարում է այնպես՝ ինչպես փորձված լողվորն է թրի պես կտրում, անցնում ջուրը: Ցեխում աշխատանքը գործարքայնով է: Իսկ Մամիկոնն ամսեկան ստանում է միջին թվով 200 ուսուրի:

Առաջներում տուփերի գալատը (փակելը) լավ չէր կատարվում: Ցերբեմն տուփերը յետ էյին վերադարձվում: Ամենքը վողեվորված ավելացնում են, վոր այժմ էլ բրակ չեն տալիս, բրակը յոթ գերեզմանափարի տակ են քաղել:

Մամիկոնը նշանավոր ռացիոնալիզացիա յե մտցրել ցեխում: «Գիշեր ու ցերեկ մտածելուց հետո», ինչպես ինքն է ասում՝ գտավ են՝ ինչ անհանգստացնում էր իրեն, ինչ խել էր իրեն քունն ու հանգիստը: Մեծացրեց շկիֆը, վորի հետևանքով 7 ժամում 7000 տուփ է պատրաստվում, առաջվա 5.500-ի փոխարեն:

Տարբերությունը կազմող 15000 թիվը Մամիկոնին բարձրացրեց ամբողջ ցեխի առաջ: Ցեխում ավելի բարձրացավ շարվող տուփերի շխիկոցը, վորոնք արկղներով դուրս են գալու բալի, այնտեղից էլ հաղարներով գլորվելու դեպի հեռու ու մոտ քաղաքները, գյուղերը, խճիթներն ու խանութները:

ԳՐԱԶԱՐ

ԲՈՅԼՇԵՎԻԿՅԱՆ ՏՊԱԳԻՐ ԽՈՍՔԻ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ԿԱՄԱՐ

Բուրժուական հասարակարգում գիրն ու գրականությունը տիրող դասակարգերի սեփականությունն է:

Չնայած բուրժուական ականջը և խլացնում, վոր իբրև թե ինքը սրբազան է համարում մամուլի ազատությունը, սակայն այդ սրբազան բարիքից աշխատավոր ժողովուրդն ոգտվել է կարող, քանի վոր նա չունի ամենահիմնականը գիր ու գրականությունը մասսայականացնելու բազան՝ տպագրական արդյունաբերությունը:

Յարական ժամանակաշրջանի ու դաշնակցական Հայաստանյան հանրապետության մայրաքաղաք Յերևանում յեղած-չեղածը մի քանի մասնավոր տպարաններ էին, վորոնք վոչ մի համեմատության չի կարելի դնել այն հսկայական տպագրական արդյունաբերության հետ, վորն ստեղծել է խորհրդային իշխանությունը Յերևանում:

Պետհրատի տպարանն այժմ թե իր տեխնիկայով, և թե իր արտադրանքով հանդիսանում է խորհ. Միության լավագույն տպարաններից մեկը:

Տպարանը յավ գիտակցելով թե ինչ նշանակություն ունի բայլչեիկյան գրականության տարածումը մասսա-

ների մեջ վճռական պայքար է մղել պլանների կատարման համար և առաջին հնգամյակը կատարել է 3 տարի 2 ամսում. նախատեսված 2,411,700 ո. արտադրանքի գիմաց տալով 4,158,400 ո. արտադրանք պլանը կատարելով 172,4 0/0-ով:

Տպարանն այժմ որական արտադրում է 6—7 որաթերթ 100,000 տիրաժով. այստեղ է տպագրվում աշխարհի միակ քրդերեն թերթը «Ռիա-Թագան». տարեկան տպագրում է 100 անուն դասագիրք և 400 անուն ուրիշ գրքեր, վորոնց մեջ այնպիսի նշանակալից ու փառահեղ հրատարակություններ, ինչպիսիք են Լենինի

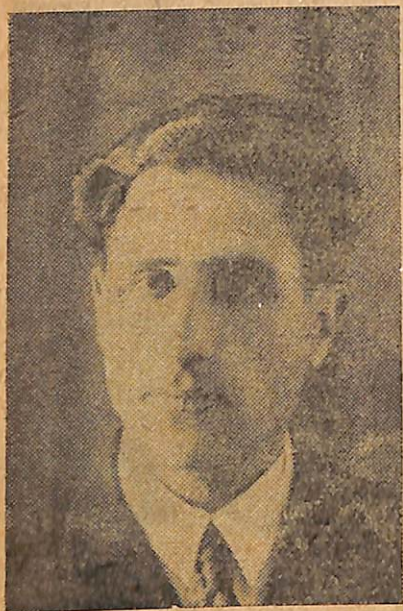

Ընկ. Սուրեն Հովսեփյան Ընկ. Հայկ Մինասյան հատորները, Ստալինի «Լենինի գմի հարցերը» Մարքսի ու Ենգելսի աշխատությունները, «Հոկտեմբեր-Նոյեմբեր» տարեգիրքը և այլն:

Տպարանում այժմ աշխատում են մոտ 400 բանվորներ, վորոնց 83 տոկոսը ունեն սոցմըցման պայմանագրեր և հարվածային աշխատանքով բարձր են պահում բայլչեիկյան տեմպերը:

Այս բարձր մայրիս ամսում մի շարք ցեխեր կատարել ու գերակատարել են իրենց պլանները: Յեւ այդ բոլորը շնորհիվ այն բանի, վոր տպարանում կան կուսակցութեանն ու խորհ. իշխանութեանը նվիրված հարվածային բանվորներ: Ահա նրանցից մի քանիսը:

Սիմոն Գրիգորյան, բարձրահասակ խորիտ, կանգնած է հսկայական տպագրական մեքենայի պատվանդանին ու աշխատում, սարքի է գցում այն, հետոն էլ ցուցմունքներ է տալիս ընկերներին: Նա 26 տարեկան է, բայց

Ընկ. Սիմոն Գրիգորյան

Ընկ. Հայկազ Ավետիսյան

արդեն 16 տարի է ինչ աշխատում է տպարանում: ԼԿՅԵՄ անդամ է տպարանի ԼԿՅԵՄ բիջի կազմակերպման ուղից: 1927 թ. կուսանդամ է:

Նա հարվածային է, նրա մասին չատ է գրվել ու խոսվել, մենք այդ մանրամասնությունների մեջ չենք մտնի: Ամենաեյակապն այն է, վոր նա տեխնիկայի տիրապետման ենտուզիաստ է: 1930 թվին Յերևանում

Գերմանիայից ստացվեց առաջին ռատացիոն մեքենան, այդ մեքենան չափազանց բարդ է, նրա հետ պիտի վարվել զգուշ և ահա գերմանացի մասնագետը հազիվ յերեք ամսում կարողացավ հավաքել, սարքի գցել մեքենան:

Սիմոնն ուշի-ուշով հետևում էր գերմանացի վարպետին և ահա այս տարի ինքը Սիմոնը ռատացիոնի 2-րդ մասը հավաքեց, սարքի գցեց ավելի կարճ ժամանակամիջոցում:

Նա կատարելապես տիրապետել է ռատացիոնի բարդ տեխնիկան և հսկայական մեքենան վոչ մի գաղտնիք չի կարող թաքցնել իր բազմապիսի պտուտակներում յերիտասարդ վարպետ Սիմոնից:

Ռատացիոնի վրա է աշխատում նաև ընկ. Սուրեն Հովսեփյանը. նա սկզբում տպարանում յեղել է սևագործ բանվոր, ապա առաջ է քաշվել վորպես մեքենայի վրա թուղթ դարսող (նակլատչիկ), իսկ այժմ աշխատում է ռատացիոն մեքենայի վրա: Ռատացիոնն հանձնիս ընկ. Սուրեն Հովսեփյանի ունի մի հոգատար բարեկամի, վորը վոչ մի ջանք չի խնայում, վոր ռատացիոնը լինի, մաքուր, որինակելի և դրանով իսկ յերկարի իր կյանքը:

Կարմիր բանակի շարքերում մարզվելուց հետո նորից 1932 թ. սկզբին տպարան է վերադարձել լինոտիպի գրաշար ընկ. Հայկազ Ավետիսյանը. նա տպարան է բերել բանակային գիտելիքների նա լինոտիպի ցեխի կուսակազմակերպիչն է և իբրև այգալիսին ձգտում է որինակ յինել ուղորի համար և նա որինակելի յե: Այսպես որինակ՝ նա 7 ժամում պետք է շարի 52,000 տառ, բայց շարել է 70,000 տառ. 18,000-ով ավելի:

Հայկ Մինասյանն էլ աշխատում է ցինկոգրաֆիայում իբրև ցեխի վարիչ, մայիսին ցինկոգրաֆիան իր պլանը կատարել է 125,8 0/0-ով. ցեխի լավագույն հարվածայինն է և դեռ 1931 թվին պարգևատրված է: Յեխն ամբողջովին անցել է գործարքային սխտեմին, շուտով կկիրառվի անհատական գործարքը: Ընկ. Հայկ Մինաս-

յանը, ինչպես նաև տպարանի մի շարք այլ ընկերներ
միաժամանակ սովորում են կոմհամալսարանի յերեկո-
յան կուրսերում՝ Մարքսի, Լենինի Ստալինի ուսմունքին
տիրապետելու ձգտումով:

Տպարանի ղերեկցիան ու հարվածայինները հարվա-
ծային կոլտնտեսականների համագումարի կապակցու-
թյամբ խոսք տվին ել ավելի ուժեղացնել տեմպերը
բայլչեիկյան ճշմարիտ տպագիր խոսքը մեր յերկրի աշ-
խատավորական մասսաներին հասցնելու համար:

ՀՀ Ազգային գրադարան

1p.

